

Govor prodekana Saša Jeršeta ob odprtju fotografske razstave Matevža Škaliča v Galeriji Peti štuk, 5. januarja 2024

Matevž Škalič, mladi, odlični, fini fotograf, sicer študent prevajalstva na naši fakulteti, čigar njegovo drugo razstavo odpiramo pravkar, prihaja iz Prekmurja, iz Murske Sobote. Tam je tudi prvič razstavljal svoje fotografije. In tako mi dovolite, da najprej z Vami delim svojo nedavno prekmursko izkušnjo, čudovito izkušnjo, doživljaj, ki ga menda ne pozabim nikoli.

V začetku novembra leta, ki je pravkar minilo, je bil na gradu Beltnici sokolarski dan, že deveti po vrsti v srečanju rejcev, skrbnikov in – in naj se to zdi še tako pretirana označba – prijateljev teh ptic ujed. Občudovali smo lahko najprej te ponosne ptice, orle, sokole in kragulje, nato pa smo se z njimi odpravili na lov in tam se mi je sama od sebe ponudila priložnost, da poddržim eno izmed sokolic, teh čudovitih čutečih, čutnih ptic, kot se mi je, na moje veliko začudenje, kmalu izkazalo.

Ptica, slabo leto stara sokolica, ki mi jo je njen utrujeni lastnik poveril v nošnjo in skrb, se je najprej upirala, ni želela sedeti na sokolarski rokavici na moji roki. Upirala se je odločno, a potreben je bil le kratek čas, ko sva bila sama, in potrebnih je bilo le nekaj trenutkov vse moje pozornosti in izrazov prijaznosti, in glej, že se je sokolica umirila in s ponosno, z dvignjeno glavo in ostrim pogledom sva paradirala čez prekmurske njive in travnike. In v nekem trenutku počitka, ko sva skupaj mežikala v mehko jesensko panonsko sonce, se je sokolica nežno privila k mojemu licu.

Tega čudovitega trenutka menda ne pozabim nikoli.

In ko gledam fotografije Matevža Škaliča, se mi že zdi, da so se živali na njih kot da privile k njegovemu fotografskemu očesu. Že se mi zdi, da so se privile k njegovemu licu in srcu. Matevž ima živali zelo rad. In živali imajo zelo rade njega. In velika je umetnost v fotografski podobi ujeti izraz te čudovite vzajemne bližine, tega svojevrstnega čudovitega prijateljstva.

Le kako drugače razlagati samozavestne poze vseh teh ptic brez vsega strahu ali zadrege ali nelagodja? Pa potrta sove? In igrive igre veveric? In tiste vedre modre žabe, plavčka, ki sem ga na Matevževi fotografiji presenečen in navdušen videl prvič? In prizora z dvema račkami in deževnikom, ki morda kot da le zelo nerodno, morda pa nadvse virtuosno teatralno uprizarjajo frazem *napenjati lok*? Ali pa kot lok napetega prizora dveh divjih kuncev, ob motrenju katerega prav zares ne moremo vedeti, kaj bo prizoru sledilo, kaj se bo hip zatem zgodilo? Zgodilo se bo lahko prav vse, ali vojna, če naj govorim z metaforo, ali mir, ali pa najprej vojna, nato pa mir, kar *copulatio* pač je, če smem govoriti brez metafore.

Matevž si je s svojimi živalmi blizu in živali so blizu njemu. Njegov fotografski pogled ni ne zavzeto amaterski, ne iz znanstvenega zanimanja, ne voajerski, njegov pogled je prijateljski, pogled je človeka, ki ga srčno zanima njegov prijatelj.

Čudovit je njegov pogled so njegove čudovite prijatelje.

Ob motrenju prizorov tega prijateljstva, ki nam jih Matevž danes podarja, moram misliti na pesem Edvarda Kocbeka z naslovom *Deček na drevesu*. Pesmi, drugače kot sicer razlagalci Kocbekove poezije, ne vidim kot pesmi o težki in temni človekovi razklanosti. Prav drugače, prav nasprotno, pesem berem kot vedro, veselo pesem o lepi bližini, o moči prijateljske bližine, da bogati, navdihuje, navdušuje in osrečuje. (Pa naj je bila pesem sto in enkrat objavljena v pesniški zbirki z naslovom *Groza*, pesniški zbirki groznogroznega naslova.)

Takole pravi pesem.

Oblaki bežijo,
trave se opotekajo,
tla se majejo,
vse se premika,
kdaj sem splezal na drevo?
Resničnost in domišljija,
dvoje resnih vesel,
raba in predrznost,
dvoje grešnih peruti,
kdaj sem splezal na drevo?
Spomin in prerokba,
med vama se niham,
enako blizu do dna,
enako daleč do sebe,
kdaj sem splezal na drevo?
Nebo spi z večnostjo,
zemlja se ljubi z žalostjo,
veter se igra z menoj
kakor s pozabljenim gnezdrom,
kdaj sem splezal na drevo?
Senca stoka v krošnji,
mrak pokleka na zemljo,
poslednji sad pada v temo
kakor žuželka v jantaru,

kdaj sem splezal na drevo?
Kdaj sem splezal na drevo,
če ne v otroški pravljici,
ko večerna zemlja zapoje
in se mlado srce prvič
razdeli na dvoje?

Dečkovo razdeljeno srce lahko ljubi dvakrat, in tako tudi Matevževu ne le fotografsko oko. Verjamem, da tudi njegovo lice in srce.

